

Gewone Zeeoor op het Noordwijkse strand

Jelle van Dijk

Na de harde wind uit west tot noordwest op 4 en 5 oktober 2003 draaide de wind op 6 oktober naar oost en bleef enige dagen hard uit die richting waaien. Het gevolg hiervan was dat door de sterke onderstroom grote hoeveelheden schelpdieren, zee-anemonen, veenbonken en ander materiaal op het strand werden gedeponeerd. Op 13 oktober liep ik van Katwijk naar Noordwijk om vooral op vogels te letten. Katwijkse waarnemers hadden een Rosse Franjepoot achter de branding zien zwemmen en ook waren verschillende jagers gemeld.

Net voorbij paal 85, dus op Noordwijks grondgebied, zag ik opeens een vrij grote schelp liggen waarvan de binnenzijde glinsterde in het zonlicht. De glinstering werd veroorzaakt door de laag parelmoer. Mijn eerste gedachte was dan ook dat ik hier te maken had met een fossiele mosselsoort wel vaker op het strand wordt gevonden en die ook opvalt door een parelmoerlaag. Bij het oprapen bleek echter onmiddellijk dat het hier in het geheel niet om een fossiele schelp ging. De bovenzijde was rood met groenige vlekken. Het meest opvallend waren de zes openingen in de buitenste winding. Deze rij werd voortgezet met zeven 'oogjes' die niet geopend waren. Aan de onderzijde viel verder de brede platte rand aan de voorzijde op. Ik besloot de schelp mee te nemen, denkende dat het hier om een exotische verrassing ging die op onverklaarbare wijze op het Noordwijkse strand was beland.

Op 7 november liet ik de schelp aan Wim Kuijper zien. Hij raadde mij aan verder te zoeken in het geslacht *Haliotis*, de zeeoren. In de *Elsevier Gids van strand en kust* van Campbell vond ik een plaatje dat goed overeen komt met mijn vondst. Het zou wel eens de soort *Haliotis tuberculata* kunnen zijn. Het boekje liet verder weten dat deze zuidelijke soort tot op de Kanaaleilanden te vinden is. Als je eenmaal zover bent, kun je met succes verder gaan zoeken op het Internet.

Door het geven van de wetenschappelijke naam in het zoekprogramma Google kreeg ik fantastische plaatjes van deze wonderlijke slak te zien.

Het laatste restje twijfel was hiermee verdwenen.

Het werd hoog tijd deze vondst door te geven aan de archivaris van de Strandwerkgroep van de KNNV.

Enkele dagen later liet Rien de Ruijter, de beheerder van het Centraal Syst0eem, weten dat het pas de vierde maal was dat deze schelp in Nederland was gevonden!

De eerdere vondsten waren:

26 aug. 1954 2 ex. bij 's-Gravensande

5 okt. 1952 1 ex bij Hoek van Holland

21 aug. 1939 1 ex. bij de Kaloot (Zeeland).

Deze mededeling deed mij besluiten om toch maar even bij Naturalis langs te gaan. Hans Adema nam meteen de boeken ter hand en kwam al snel tot de conclusie dat de determinatie juist was. Hij stelde voor deze soort Gewone Zeeoor te noemen. Niet omdat de soort gewoon is in ons land, maar omdat deze zeeoor langs de Franse rotskusten een gewone verschijning genoemd kan worden. De zeepok die op de schelp zit, determineerde hij als het Vulkaantje *Balanus perforatus*, volgens Hans een typische soort voor Het Kanaal.

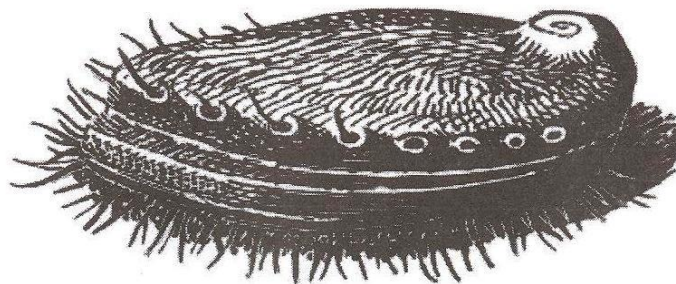

Illustration by Chris Hicks (Northholt)

Op de site van de *British Marine Life Society Information* is onder *Green Ormer* een schat aan informatie en beeldmateriaal te vinden. Ook de bijgevoegde tekening is van deze site afkomstig. De Gewone Zeeoor is een vrij grote slak die tot 12 cm lengte kan uitgroeien (mijn schelp had een lengte van 7.9 cm). In de nachtelijke uren kruipt deze slak met vrij grote snelheid over de rotsblokken, daarbij 'grazend' op allerlei algen. Af en toe worden tentakelachtige uitstekels van de mantel door de grootste openingen gestoken. Alleen bij zeer lage eb is het mogelijk de slakken van de rotsen te plukken. Op Jersey spreekt men dan van *ormering tide*. De Gewone Zeeoor komt algemeen voor in de Middellandse Zee en langs de Atlantische rotskusten van Frankrijk.

De noordelijkste vindplaatsen liggen op de Kanaaleilanden. Al eeuwenlang worden de dieren hier verzameld om te worden opgediend als een delicatessen. Op Jersey beschouwt men het verzamelen van deze dieren als een typische activiteit die tot het culturele erfgoed van het eiland behoort.

In 1999 werden op Jersey veel lege schelpen gevonden. Er bleek een besmettelijke ziekte te zijn uitgebroken en de vangst van ormers werd stilgelegd. Ruim de helft van de dieren kwam bij deze ziekte om. Pas in 2002 werd een licht herstel vastgesteld. Het virus bleef beperkt tot Jersey, Guernsey werd niet bereikt.

Bij het vinden van een dergelijk zeldzame schelp vraag je je natuurlijk af hoe die schelp hier gekomen kan zijn. Zo te zien is de schelp niet zittend op een drijvend voorwerp aangespoeld. Daarvoor is de bovenzijde hier en daar te versleten. Het is duidelijk dat de schelp een tijdlang over de

zeebodem heeft gerold. Dat neemt niet weg dat de schelp een deel van het traject wel degelijk drijvend kan hebben afgelegd. Toch blijft het merkwaardig dat een soort die tot op de Kanaaleilanden talrijk is, zo zelden in Nederland is aangespoeld. Te meer omdat deze slak al eeuwenlang geconsumeerd wordt.

Natuurlijk moet ook niet worden uitgesloten dat een achteloze strandwandelaar die als souvenir een mooie schelp van Jersey had meegenomen, deze schelp opeens zat is en hem uit zijn jaszak wipt. Hoe het ook zij, het blijft een leuke vondst.

KRAANVOGELS KIJKEN IN NOORD-OOST DUITSLAND

Kees Verweij en Dineke Kistemaker

Het was al jarenlang een wens van ons om de Kraanvogeltrek ook te bekijken in Noord-oost Duitsland, op en rond het eiland Rügen.

Kraanvogels hebben vanuit het noorden van Europa een tweetal trekroutes naar het zuiden, n.l. een westelijke, die voert over Duitsland, Frankrijk en Spanje, en een oostelijke, die loopt via Hongarije naar het zuiden richting Noord-Afrika.

Een bekend verzamelpunt voor Kraanvogels op de westelijke route is Lac du Der de Chantecocq in Noord-oost Frankrijk. In en rond een groot stuwmeer verzamelen zich in het voor- en najaar tienduizenden Kraanvogels, die dan gedurende enkele weken voedsel vinden op maïs- en graanakkers en slapen op enkele droge plaatsen in het stuwmeer. Ook het gebied Hortobagy in Hongarije is zo'n verzamelpunt, maar dan op de oostelijke trekroute. Ook daar hebben we vele uren staan kijken naar de tienduizenden vogels, die 's avonds terugkeerden naar hun slaapplaatsen.

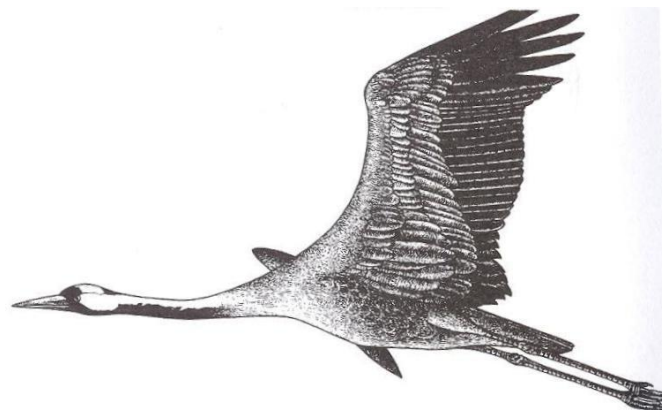
Omstreeks begin oktober komen de eerste Kraanvogels uit Scandinavië in Oost Europa aan. Al snel groeit hun aantal tot enkele tienduizenden. Overdag zie je ze her en der op de akkers lopen, soms in groepen van enkele honderden bij elkaar. De meest spectaculaire ogenblikken zijn de vroege ochtend en 's avonds tegen het tijdstip, waarop de zon ondergaat. Enkele malen hebben we 's morgens gestaan bij het eiland Kirr, vlak tegenover het vasteland. Nog voordat het goed licht wordt zie je de Kraanvogels, die mannetje aan mannetje op de slaapplaatsen staan, al onrustig worden. Het getrompetter wordt luider en weldra zie je de eerste

groepjes opstijgen in de richting van de akkers, waar zij de rest van de dag zullen verblijven.

's- Avonds, tegen zonsondergang, zie je dan weer in grote groepen terugkeren naar de slaapplaatsen, waar ze met enkele tienduizenden gezamenlijk de nacht doorbrengen.

Kirr is een klein eilandje, dat ligt tussen het vasteland en het schiereiland Fischland.

We stonden begin oktober op een camping bij het dorpje Pruchten op het vasteland tegenover het schiereiland Fischland. Toen we 's-middags op 4 oktober daar aankwamen hoorden we al een luid getrompetter. De camping bleek juist op de goede plek te liggen, want aan drie zijden van deze

camping lagen akkers met bosjes, waartussen honderden Kraanvogels liepen. Zelfs vanuit de caravan waren zij goed te zien. Dit gold ook voor de trek van en naar de slaapplaatsen. Een wekker was 's-morgens niet nodig, want zodra als het licht werd hoorde je overal het luide getrompetter van de Kraanvogels in de lucht en een uur later liepen er al velen op de akkers rond de camping.